

REALITĂȚI UITATE:

VASILE STROESCU

Sever Dumitrașcu, Florin Sfrengu

Vasile Stroescu (11 noiembrie 1845-13 aprilie 1926) s-a născut în Ținutul Hotinului din Basarabia unde a moștenit o întinsă moșie la Trănca. Și-a făcut studiile liceale la Chișinău și Odesa după care a studiat la Universitățile din Moscova, Petrograd și Berlin. Studiile economice și le-a perfecționat prin călătorii în state și colonii din Europa, Africa și America. Cunoștea limbile engleză, franceză și italiană și firește româna limba s-a maternă și rusa. După studii după cum scrie limpede istoricul arădean Victor Petru Cațavei (v. **Un mecena al culturii românești – Vasile Stroescu (1845-1926)**, în *Aradul Cultural*, III, 1, Arad, 1996, p. 4-7) s-a întors în Basarabia, unde “s-a dovedit un gospodar desăvârșit. Considerabila avere părintească și-a sporit-o printr-o administrare competentă și eficientă. Pe moșiile sale a organizat, mai cu seamă, mari *crescătorii de animale*. Curând *caii* săi au ajuns să fie cei mai căutați de uriașa cavalerie rusească. *Vitele și porcii* luau calea Germaniei în trenuri întregi. *Oile* îi dădeau brânzeturi, lână și piei de astrahan vestite în tot sudul Rusiei și în țările învecinate. *Fructele și vinurile* se desfăceau pe piețele Moscovei și Petrogradului. Astfel, a acumulat o avere imensă pentru acel timp, de care au profitat și țărani de pe moșiile sale, organizați în cooperative de producție și consum, „după modelul elvețian”.

A căutat să-i ajute, la început pe românii dintre Prut și Nistru, dar piedicile obtuzei administrații țariste i-au frânt inițiativa. Atunci a donat bani pentru construcția a 30 de școli primare în Moldova. României lui Carol I, oferindu-i în același timp „peste o jumătate de milion de lei pentru **construcția unei catedrale mărețe în București**” bani transferați Casei Școalelor. A sprijinit Academia Română pentru editarea unor lucrări și a subvenționat bibliotecile din România.

Când a cunoscut Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul – „sat cu sat și oraș cu oraș” a sprijinit *cultura* din provinciile aflate sub dominația austro-ungară. A finanțat **Banca Albina** de la care țărani români ardeleni se împrumutau cu bani pentru a-și cumpăra *pământ*. Firește pământul propriei lor țări, răpit și pe care ei l-au lucrat din vremuri îndepărtate. Bihoreanul *Partenie Cosma* se întâlnea cu Vasile Stroescu la *Olănești* în fiecare vară, unde stabileau cum se vor utiliza sumele depuse de Stroescu la **Banca Albina** din Sibiu.

A sprijinit cu bani *Consistoriul mixt din Blaj*, (**o sută de mii de coroane**), Fondul cultural al românilor ortodocși din Sibiu, ASTRA și numeroase biserici, școli, școli sătești. De la **Davos** din Elveția a trimis 100.000 de coroane pentru construcția Școlii civile de fete din Arad (1911-1912), a sprijinit, cum scrie frumos istoricul român bihorean Titus L. Roșu, banca *Drăganul* din Beiuș, construcția Liceului de fete din Beiuș și pe numeroși bursieri (anual) din Bihor, din vestul României, printre care amintim familia folcloristului Sala (respectiv a marelui lingvist V. Sala) și a diplomatului de mai târziu, de azi, Mircea Maliță.

Nu e deloc exagerat să afirmăm că *întreaga* mișcare națională și culturală

românească de dinainte de 1918 îi datorează imens. Pentru a ilustra – doar prin câteva constatări istorice această realitate concretă vom cita cele scrise, în acest sens, de trei mari bărbați ai neamului românesc: lingvistul și marele om de cultură *Sextil Pușcariu*, primul rector al Universității din Cluj, pedagogul și omul de cultură *Onisifor Ghibu* și marele politician, prim ministru al României *Ion I. C. Brătianu*:

A. „Într-o bună zi citisem în ziare că un boier basarabean oferea Asociațiunii de la Sibiu o sumă a cărei mărime n-aș putea-o numi exact din memorie, dar care era cam de 1.000.000 coroane, ceva *fantastic* pe acele vremuri. În curând urmară alte daruri și în Ardeal nu era aproape biserică care să nu fi primit de la Stroescu ajutorul cerut. Această mărinimie era atât de mare și neobișnuită încât lumea căuta să-și explice în fel și chip.” (Sextil Pușcariu, **Memorii**, București, 1978, p. 760);

B. „Cu o simplitate și o modestie pe care ar trebui să o ia cât mai mulți inși ca exemplu, *dsa*. a ținut ca să nu se facă nici un zgomot în jurul daniilor sale, care i s-au părut datorii de la sine înțelese, necerând de la nimeni socoteală despre felul întrebunțării banilor și neimpunând nimănui cum are să-i întrebunțeze. Gândul d-sale era să facă cu acest neînsemnat prinos ceea ce reclamă trebuințele culturale ale celor mulți și neajutorați, și să ajute școalele primare mai ales, căci fără acestea nu se putea crește o țărănime luminată. Că toate acestea se fac prin banii dați de cutare om, aceasta n-are nici o importanță, ba e chiar ceva anormal ca acel lucru de la sine înțeles să fie trâmbițat în lumea largă ca ceva extraordinar. Prin această înaltă concepție a datoriei, d. Stroescu ne apare într-o îndoită strălucire.” (Onisifor Ghibu, în *Viața Românească*, V, 6, 1910, p.385-394, apud V.P. Cațavei, în *Aradul Cultural*, III, 1, 1996, p. 4-7).

C. “**Vasile Stroescu, om distins și modest, a făcut pentru neamul românesc mai mult decât orice om politic. El și-a pus viața și averea la temelia operii înălțării României Mari**” (cf. I. Lupaș, **Discursuri memorabile**, Arad, 1931, p. 41-42).

Cu participarea **directă** a primului ministru Ion I.C. Brătianu, Guvernul și Parlamentul României i-au organizat funeralii naționale în 1926.

Vasile Stroescu ne devine nu numai mai apropiat, ci **un model**, un model național și cuvintele *grave și adevărate* ale lui Ion I.C. Brătianu ne îndeamnă să tăcem. Să tăcem, dar să luăm aminte la marii eroi ai neamului, la pilda vieții lor și mai ales **să nu uităm, să nu uităm români**¹.

Réalités oubliées: Vasile Stroescu Résumé

L'article ramene en actualité la personnalité de Vasile Stroescu (1845-1926), sa riche activité dans l'espace roumain pour la stimulation de l'école, de la culture et de l'unité roumaine, pour le progrès de la Grande Roumanie.

¹ Istoricii care au scris mai recent despre Vasile Stroescu sunt: *Ion Bulei*, bihoreanul *T. L. Roșu* și arădeanul *V. P. Cațavei*. Li se cuvin mulțumiri respectuoase. După 1989 am încercat, în Basarabia și în Bihor, să dăm unei școli de 4 clase numele lui Vasile Stroescu. Am fost refuzați nu cu amabilitate. Era numele unui boier român, basarabean, *patriot*, „necunoscut” și generos din cale afară în acei ani în care a fost și un 1907.